

ВИСНОВОК
про наукову новизну,
теоретичне та практичне значення результатів дисертації
Заблоцького Андрія Руслановича
на тему «Підготовка майбутніх працівників соціальної сфери до роботи в
альтернативних формах державної опіки над дітьми»
на здобуття наукового ступеня доктора філософії
зі спеціальності 015 Професійна освіта

Актуальність теми дослідження. Актуальність теми дослідження Заблоцького Андрія Руслановича обумовлена інноваційними процесами, які нині відбуваються в системі соціально-політичного устрою, соціального захисту та освіти України.

Сучасна ситуація в Україні (окупація Криму, військові дії на сході країни, економічна криза, зростаюча матеріальна та соціальна поляризація суспільства тощо) загострила ряд проблем – політичних, економічних, соціальних. Серед найактуальніших соціальних проблем, які торкнулися нашої держави – сирітство, безпритульність і бездоглядність дітей. За офіційною статистикою в Україні понад 250 тис. соціально незахищених дітей, за неофіційними даними – втричі більше. Нині в закладах інституту догляду та виховання перебуває майже 97 тисяч дітей, з них майже 55 тисяч – цілодобово. Серед вихованців усіх інтернатних закладів лише 8% є сиротами або позбавлені батьківського піклування, решта 92% дітей мають батьків, що є великою проблемою для України (здебільшого, батьки віддають своїх дітей в інтернати через стан здоров'я дитини або бідність родини). Слід зазначити, що це число лише приблизно відображає реалії життя, оскільки безпритульні діти, діти-жебраки, діти, які перебувають у диспансерах й деякі інші категорії не враховані у цих цифрах.

Як правило, випускники державних закладів виховання для сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, збільшують категорію знедолених верств суспільства. Окрім того, ці особи, не маючи досвіду родинної соціалізації, не здатні передати майбутнім поколінням сімейні цінності. Вони відтворюють потенційних сиріт, зводячи усі позитивні зусилля держави у подоланні сирітства нанівець.

Сучасна міжнародна практика лише в деяких випадках залишає форму інтернатного закладу як необхідну. При цьому засвідчується політика деінституалізації, як умови для проведення реформ, спрямованих на зменшення сирітства та виховання дітей поза установами інтернатного типу.

За таких умов дослідження Заблоцького А.Р., присвячене підготовці майбутніх працівників соціальної сфери до роботи в альтернативних формах державної опіки над дітьми є вкрай актуальним, доцільним і своєчасним.

Сучасна міжнародна практика лише в деяких випадках залишає форму інтернатного закладу як необхідну. При цьому засвідчується політика деінституалізації, як умови для проведення реформ, спрямованих на зменшення сирітства та виховання дітей поза установами інтернатного типу.

За таких умов дослідження Заблоцького А.Р., присвячене підготовці майбутніх працівників соціальної сфери до роботи в альтернативних формах державної опіки над дітьми є вкрай актуальним, доцільним і своєчасним.

Структурування, виклад матеріалу і оформлення роботи здійснено відповідно до вимог на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Анотація відповідає вимогам. У вступі коректно сформульовано об'єкт, предмет, мету і завдання дослідження, визначено методи досягнення визначених завдань, наукову новизну і практичну цінність роботи. Дисертація складається з двох розділів, які об'єднують шість підрозділів.

Відповідно до логіки дисертаційного дослідження розкриваються його основні положення. Науковий апарат дисертації збалансований. Об'єктом дослідження є професійна підготовка майбутніх працівників соціальної сфери. Предметом дослідження – підготовка майбутніх фахівців соціальної сфери до роботи в альтернативних формах опіки. Мета дослідження: теоретичне обґрунтування й експериментальна перевірка змісту, форм і методів підготовки майбутніх працівників соціальної сфери до роботи в альтернативних формах державної опіки над дітьми. Завдання дослідження та його етапи дають повну картину про спрямованість наукового пошуку на конкретні проміжні результати і послідовність їх отримання. Слід відмітити виважену загальну логіку наукового дослідження, яка відображена у структурі та результатах дисертаційного дослідження.

Найбільш істотними науковими результатами роботи, на нашу думку, є: характеристика базових понять дослідження; висвітлення змісту роботи працівників соціальної сфери в альтернативних формах державної опіки, їх функції та ролі; визначення структури професійної готовності майбутніх працівників соціальної сфери до роботи в альтернативних формах державної опіки над дітьми; характеристика педагогічних умов, змісту, форм і методів, а також навчально-методичного забезпечення підготовки майбутніх працівників соціальної сфери до роботи в альтернативних формах державної опіки над дітьми.

Схвалення заслуговують розроблені дисертантом навчально-методичне забезпечення дисциплін «Соціальна педагогіка», «Соціальна реабілітація», «Соціальна реабілітація сімей, які перебувають в складних життєвих обставинах», «Технології соціальної роботи», «Соціально-педагогічна робота в альтернативних закладах опіки і піклування», програма професійно-орієнтованої практики, які можуть бути використані під час підготовки майбутніх працівників соціальної сфери до роботи в альтернативних формах державної опіки над дітьми.

Вважаємо за необхідне зазначити скрупульозність і добросовісність проведення дослідження автором, зокрема, про це свідчить значна кількість апробацій матеріалів дослідження у виступах на міжнародних, всеукраїнських, міжвузівських наукових і науково-практичних конференціях, широка джерельна база дослідження, яка становить 282 найменування, а також додатки, які є самостійним надбанням дисертації.

Окреслено перспективи подальшого дослідження щодо оптимізації змісту, організаційних форм і методів професійної підготовки майбутнього фахівця; використання сучасних технологій під час проведення аудиторних занять, а також в самостійній роботі студентів; залучення до означеного процесу професійної підготовки провідних спеціалістів центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, інших установ і організацій, що здійснюють соціальну роботу в альтернативних формах опіки над дітьми, а також ОТГ.

Наукова новизна проведеного дослідження є беззаперечною і полягає у тому, що Андрієм Руслановичем теоретично обґрунтовано зміст професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери до роботи в альтернативних формах опіки (мету і завдання професійної підготовки; загальні та специфічні принципи; педагогічні умови, етапи професійної підготовки, навчальні дисципліни та практики; компоненти готовності, технології, форми, методи її формування; критерії і показники готовності; розроблено програму підготовки майбутніх працівників соціальної сфери до роботи в альтернативних формах державної опіки над дітьми, реалізація якої передбачає п'ять послідовних етапів (мотиваційний, аналітичний, оптимізаційний, діяльнісний, творчий); обґрунтовано педагогічні умови професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери до роботи в альтернативних формах опіки над дітьми (формування позитивної мотивації студентів до опанування професійно значимих знань, умінь і навичок за обраним фахом; професійна спрямованість навчального процесу; навчально-методичне забезпечення освітніх компонентів); визначено структуру

професійної готовності майбутніх працівників соціальної сфери до роботи в альтернативних формах державної опіки над дітьми, яка охоплює особистісний, теоретичний та практичний компоненти; конкретизовано критерії (особистісний, знаннєвий, діяльнісний), їхні показники та рівні (репродуктивний (низький), продуктивний (середній) і творчий (високий)) професійної готовності майбутніх працівників соціальної сфери до роботи в альтернативних формах опіки над дітьми; уточнено зміст понять «альтернативні форми державної опіки над дітьми», «підготовка майбутніх працівників соціальної сфери до роботи в альтернативних формах державної опіки над дітьми», «формування професійної готовності майбутніх працівників соціальної сфери до роботи в альтернативних формах опіки над дітьми»; класифікацію альтернативних форм державної опіки над дітьми; наукові положення щодо компонентів професійної готовності (особистісного (риси, властивості), теоретичного (знання), практичного (уміння та навички)) майбутніх працівників соціальної сфери до означеного виду діяльності; наукові уявлення про зміст роботи працівників соціальної сфери в альтернативних формах опіки над дітьми; форми і методи підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери; подальшого розвитку набуло змістове наповнення освітнього процесу, орієнтованого на формування професійної готовності майбутніх працівників соціальної сфери до означеного виду соціальної роботи.

Вважаємо, що достовірність положень і висновків у дисертації забезпечує застосування відповідного наукового інструментарію і репрезентативна джерельна база.

Науковий інструментарій дослідження складається із вдало підібраних автором методів наукового пізнання, а саме: теоретичних (концептуально-порівняльний аналіз філософської, соціологічної, психолого-педагогічної, науково-методичної й довідково-енциклопедичної літератури, нормативно-програмної документації з тематики дослідження для з'ясування змісту

базових понять та вивчення стану розробленості досліджуваної проблеми в теорії та практиці); емпіричних (контент-аналіз, анкетування, педагогічне спостереження, вивчення й узагальнення незалежних характеристик і педагогічного досвіду, опитування, тестування, діагностування, експертна оцінка для визначення стану та рівнів готовності майбутніх працівників соціальної сфери до роботи в альтернативних формах державної опіки; педагогічний експеримент для перевірки ефективності розробленого змісту професійної підготовки майбутніх працівників соціальної сфери до роботи в альтернативних формах державної опіки над дітьми); математико-статистичних (ранжування, кореляційний аналіз для обробки й інтерпретації результатів дослідження). Цей вибір був зумовлений поставленою метою та відповідав завданням, які розв'язуються дисертантом, що відтак дало змогу здійснити комплексний аналіз предмета дослідження.

Грунтовний аналіз наукової літератури (282 найменувань, із них 17 – іноземними мовами), глибоке усвідомлення проблеми дослідження дозволили здобувачеві досить коректно визначити науковий апарат дослідження, а відтак і загальну стратегію наукового пошуку.

Підвищенню ступеня обґрунтованості отриманих результатів сприяло використання у процесі дослідження науково-довідкових видань, педагогічної літератури, наукових, навчально-методичних праць, що висвітлюють сутність підготовки майбутніх працівників соціальної сфери до роботи в альтернативних формах державної опіки над дітьми, а також періодичних видань. Використано законодавчі та нормативно-правові документи з окресленої проблеми. Систематизація та узагальнення значного практичного та теоретичного матеріалу лягли в основу запропонованих автором положень і висновків щодо використання педагогічних понять.

Практична цінність роботи полягає в розробці та апробації програми підготовки майбутніх працівників соціальної сфери до роботи в альтернативних формах державної опіки та удосконаленні відповідного

навчально-методичного забезпечення, яке включає низку методичних й інформаційних матеріалів, а саме доповнені відповідними матеріалами: навчально-методичне забезпечення дисциплін «Соціальна педагогіка», «Теорія соціальної роботи», «Соціальний супровід», «Соціальна реабілітація», «Соціальна реабілітація сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах», «Технології соціальної роботи» та ін. (спеціальність 231 «Соціальна робота», освітньо-професійна програма «Соціальна робота», перший (бакалаврський) рівень); програма професійно-орієнтованої практики (спеціальність 231 «Соціальна робота», освітньо-професійна програма «Соціальна робота», перший (бакалаврський) рівень); орієнтовна тематика курсових, бакалаврських і магістерських робіт (спеціальність 231 «Соціальна робота», освітньо-професійна програма «Соціальна робота», перший (бакалаврський) рівень і спеціальність 011 «Освітні, педагогічні науки», освітньо-професійна програма «Соціальна педагогіка», другий (магістерський) рівень). Розроблено навчально-методичне забезпечення дисципліни «Соціально-педагогічна робота в альтернативних формах опіки і піклування» (спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки, освітньо-професійна програма «Соціальна педагогіка», другий (магістерський) рівень) і Портфолію працівника соціальної сфери для роботи в альтернативних формах опіки (спеціальність 231 «Соціальна робота», освітньо-професійна програма «Соціальна робота», перший (бакалаврський) рівень і спеціальність 011 «Освітні, педагогічні науки», освітньо-професійна програма «Соціальна педагогіка», другий (магістерський) рівень).

Основні положення й висновки дослідження можуть бути використані: викладачами закладів вищої освіти у процесі підготовки майбутніх працівників соціальної сфери до роботи з означеними категоріями дітей і різними формами альтернативного догляду; студентами і магістрантами – під час навчання та виконання курсових, бакалаврських й магістерських робіт; соціальними працівниками і соціальними педагогами – у професійній діяльності. Матеріали дослідження збагачують зміст навчальних дисциплін.

Результати дисертаційного дослідження впроваджено у практику підготовки майбутніх працівників соціальної сфери Комунального закладу вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради (довідка №01-15/713 від 28.08.2020р.), Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка (довідка №05-16/121 від 11.06.2020р.), Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (довідка № 03-28/04/1849 від 20.08.2020р.), Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (довідка №789-33/03 від 28.08.2020р.).

Повнота викладення матеріалів у публікаціях. Основні положення та результати дисертації відображено у 13 публікаціях. Серед них – 6 статей у наукових фахових виданнях України, 6 з яких одноосібні, 2 публікації – у зарубіжних періодичних виданнях, 5 праць – у збірниках матеріалів наукових конференцій.

ВИСНОВОК

Усі наукові результати, які викладені в дисертаційній роботі та виносяться на захист, отримані автором самостійно. Зміст дисертації відповідає визначеній меті, наукові завдання вирішено, мети дослідження досягнуто. Анотація, структура й обсяг роботи відповідають вимогам. Публікації здобувача відображають основні положення роботи.

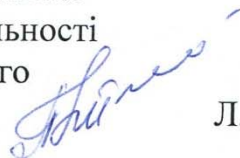
Викладене дозволяє зробити висновок про те, що дисертаційне дослідження «Підготовка майбутніх працівників соціальної сфери до роботи в альтернативних формах державної опіки над дітьми» є завершеною науковою працею, у якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що сукупно розв'язують конкретне наукове завдання, яке має значення для професійної підготовки фахівців соціальної сфери. Дисертація Заблоцького Андрія Руслановича відповідає вимогам Порядку проведення експерименту з

присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 р. №167, та може бути представлена у спеціалізованій вченій раді для присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 015 Професійна освіта.

Результати дисертаційної роботи А. Р. Заблоцького обговорено і схвалено на засіданні фахового семінару кафедри соціальної роботи, спеціальної освіти та менеджменту соціокультурної діяльності Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка 28 грудня 2020 року.

Голова фахового семінару:

доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри соціальної роботи, спеціальної
освіти та менеджменту соціокультурної діяльності
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка

Л. Й. Петришин

Рецензенти:

доктор педагогічних наук, професор
завідувач кафедри соціальної роботи, спеціальної
освіти та менеджменту соціокультурної діяльності
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка

В. А. Поліщук

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри соціальної роботи, спеціальної
освіти та менеджменту соціокультурної діяльності
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка

Н. М. Горішна

Учений секретар:

В. Р. Гевко